

A gazdasági vezetés lenini elvei

(Fordítás)

A szocializmus objektív közgazdasági törvényei meghatározzák a társadalmi termelés-irányítás egységes, tervszerű megszervezésének lehetőségét és szükségességét. V. I. Lenin rámutatott arra, hogy a jellegüket tekintve társadalmi termelőerők megkövetelik azok tervszerű szabályozását és az öntudatos ellenőrzést a társadalom részéről.

V. I. Lenin az október utáni munkáiban és gyakorlati tevékenysége során állandóan különös figyelmet fordított a népgazdaság, egyes ágazatok és üzemek irányítása megszervezésének problémájára. „Mi a bolsevikok pártja, Oroszországot *meggyőztük*. Mi Oroszországot *kiharcoltuk* a gazdagoktól a szegények számára, a kizsákmányolóktól a dolgozóknak. Most *vezetnünk* kell Oroszországot.”

V. I. Lenin rámutatott, hogy a szocialista gazdaság sikeres vezetésének döntő feltétele a közgazdaság és a politika kölcsönhatásának, valamint ezek bonyolult dialektikájának helyes megértése. A marxizmus-leninizmus arra tanít, hogy a közgazdasági, termelési viszonyok végül is meghatározzák minden elv, elmélet és intézmény keletkezését és fejlődését. A közgazdaság szüli a politikát, meghatározza annak tartalmát, irányát és a megvalósulás formáit, valamint módszereit. A közgazdasági kérdések vezérhelyet foglalnak el magában a politika tartalmában és nem más, mint a közgazdaság koncentrált kifejezései, annak eredői és általánosításai.

Ugyanakkor V. I. Lenin aláhúzza a politika elsődlegességét a közgazdasággal szemben abban az értelemben, hogy a közgazdasági problémák megoldása a gazdasági építés összes feltételeinek összegéből következő politikai feladatoknak vannak alárendelve. A politika nemcsak hogy tükrözi a közgazdaságot, de maga is aktív hatással van rá. Nem létezik politika, gazdasági függőség nélkül, mint ahogy nem létezik gazdaság sem politikai hatás nélkül. Ez a társadalmi élet kölcsönös függősége.

A helyes gazdaság politika és az ebből következő gazdasági vezetés elősegíti a termelés fejlődését. Éppen ezért állította V. I. Lenin a szovjet hatalom első napjaitól kezdve a gazdaság irányítás, a hozzáértő, ésszerű gazdálkodás kérdéseit az egész párt és állami munka központjába.

A marxizmus-leninizmus arra tanít, hogy a gazdaság vezetése csak akkor és annyiban válhat valóságossá, amennyiben a gazdasági *politika a szocializmus objektív közgazdasági törvényein épülő mély ismeretek alkalmazásán alapul*. A

tudományos gazdasági vezetés – a szocialista társadalom elengedhetlenül szükséges minőségi oldala.

A gazdasági folyamatok tudományos vezetése nem egyeztethető össze a szubjektívizmussal és a gazdasági vezetésben tapasztalható improvizációval. A közgazdasági törvények követelményeinek megsértése komoly hibát okoz, a fejlődés lefékeződéséhez és a szocialista termelés tökéletesedésének lelassulásához vezet.

A tudományos gazdasági vezetés mindenekelőtt feltételezi annak *tervszerű megszervezését*. V. I. Lenin írta: „A szocializmus elképzelhetetlen a termelés ügyében és a termékek elosztásában egységes norma szigorú betartásával tevékenykedő emberek millióinak alárendelt tervszerű, állami szervezet nélkül.” Csak az az építés nevezhető szocialistának, tanította Vlagyimir Iljics, amely általános tervek szerint fog termelni.

A népgazdaság tervszerű megszervezése feltételezi, a termelőeszközök társadalmi tulajdonának uralmát, mely egységesíti a népgazdaság összes ágazatát egy szervbe, és lehetővé teszi a szocialista állam részére a közgazdasági törvények öntudatos alkalmazását és a gazdasági folyamatok irányítását.

V. I. Lenin kezdeményezésére országunkban létrehoztuk a tervező szervek egységes rendszerét.

Részletezve Szovjet-Oroszország gazdasági építésének programját, Vlagyimir Iljics különösen aláhúzta, hogy a tervek összeállítását feltétlenül tudományos módon kell elvégezni, vagyis a tervszerű munkát a népgazdaság reális gazdasági feltételeinek és lehetőségeinek, valamint annak fejlődési tendenciái mély ismeretében és figyelembevételével lehet felépíteni. A népgazdaság – mutatott rá – harmonikusan kell fejlődjön, meg kell feleljen a legmagasabb munkatermelékenység elérésének és a nép életszínvonala állandó növekedése érdekeinek. Bármilyen terv nem valamilyen szentírás és nem megváltoztathatatlan. Az élet megfelelő korrekciókat visz bele. Így például nagyra értékelve a GOELRO tervet, V. I. Lenin teljes mértékben tudományosnak tartotta azt, ugyanakkor megjegyezte, hogy ez a terv minden nap, minden üzemben, minden részlegben javulni, tökéletesedni és változni fog.

A szocialista gazdálkodás fontos lenini elve a *demokratikus centralizmus*. V. I. Lenin aláhúzta, hogy a szovjet valóság feltételei között a demokratikus centralizmus át kell hogy hassa az egész gazdasági és társadalmi életet. „A mi feladatunk most – írta a szovjet hatalom első hónapjaiban – a népgazdaság területén pontosan a demokratikus centralizmust bevezetni . . .”

A demokratikus centralizmust mint a gazdasági vezetés fontos elvét, V. I. Lenin a hatalmas szocialista, tervszerűen fejlődő termelés természetéből, a szovjet hatalom meglétéből, mint a dolgozók legszélesebb demokráciájának formájából vezette le.

A demokratikus centralizmus elvének lényege abban áll, hogy a centralizmus szervezeti egységében és a szocialista demokratizmusban harmonikusan egybeötvözi az összállami érdekeket, az egyes területek és üzemek érdekeivel, a népi tömegek alkotó kezdeményezőkézségének és aktivitásának széles körű fejlődésével. A gazdasági életben alkalmazva, a demokratikus centralizmus a tervszerű központi állami gazdasági vezetést + a termelés vezetése ügyébe bevont dolgozók tömegei széles körű kezdeményezőkézségének fejlődését jelenti.

A központi gazdasági vezetés szükségessége magának a szocialista társadalomnak jellegéből fakad. A hatalomnak a dolgozók által való átvétele, az

alapvető termelőeszközök össznépi tulajdonba való vétele lehetőséget teremtenek a népgazdaság célszerű megszervezéséhez és vezetéséhez, egy központilag előre kidolgozott terv szerint.

Ugyanakkor V. I. Lenin határozottan harcolt a mértéktelen központosítás ellen, amely bürokráciát szül és a vezetés gazdasági módszereit adminisztratív módszerekre váltja fel. A centralizmus, tanította, az alapvető és gyökeres dolgok egységét jelenti, feltételezi a helyi sajátosságok minden oldalú figyelembevételét, a kezdeményezőkézség és helyi tevékenység minden oldalú fejlődését, az üzemek önállóságának és felelősségének növelését. A helyi önállóság és kezdeményezőkézség kibővítésében Lenin a termelés fejlődésének fontos forrását látta. A tömegek tapasztalataira és kezdeményezőkézségére való állandó támaszkodás – a gazdasági vezetés lenini módszerének alapvető vonása.

Ugyanakkor a vezetés demokratizmusáról szóló lenini állásfoglalásnak semmiféle közös vonása nincs a felelősséggel és az anarchiával. Lenin megkövetelte a vasfegyelmet a munkafolyamatokban, az összes dolgozók feltétel nélküli alárendelését a vezetőknek, az *egyszemélyi vezetés* elvének betartását, amely szükséges feltétele a demokratikus centralizmus megvalósításának a gazdasági építésben. „Meg kell tanulni összeegyeztetni a dolgozó tömegek forrongó tavaszi áradásokhoz hasonló, partokon átcsapó gyűléseinek demokráciáját a munkaidő *vasfegyelmével*, a feltétel nélküli alárendeltséget – az egyszemélyi szovjet vezető akaratával a munkaidő alatt” írta V. I. Lenin.

A modern ipar, mint a szocializmus anyagi alapja, megköveteli az emberek ezreinek bonyolult és sokoldalú műszaki és gazdasági alárendelését egy vezető alá, a munka során. De annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a hatalommal való visszaélés, kiírható legyen a bürokrácia és a dolgozókat bevonhassuk a termelés irányításába, szükséges minden oldalúan támogatni és következetesen bevezetni a demokratikus formákat azon ügyek ellenőrzésében, melyekkel megbízzák a munka során az állami apparátus összes elemét, a tevékenységek fokozatos kollegialitásának megvalósításával – ez a Kommunista Párt követelménye. A megvitatás közös, a felelősség egyszemélyi – elméletileg és gyakorlatilag így oldotta meg V. I. Lenin az egyszemélyi vezetés és a demokratikus centralizmus összeegyeztetésének kérdését a termelés irányításában.

A tudományos gazdasági vezetés fontos elve az *anyagi és erkölcsi ösztönzés elve*. V. I. Lenin meggyőzően bebizonyította, hogy a termelőerők elért szintjének és a társadalom tagjainak öntudata erejének megfelelően a szocializmus feltételei között elengedhetetlenül szükséges a dolgozók munkájának és fogyasztásának állandó szigorú ellenőrzése és nyilvántartása. Az emberek anyagi ösztönzése alkalmazásának a szükségességéből következik az anyagi érdekelttség elvének megléte. Ezt rendkívül erős kritika érte a trockisták részéről, mintha a szocializmus egységes elosztást jelentene és az anyagi ösztönzés elve ellenkezne a forradalmi erkölccsel. Vlagyimir Iljics rámutatott, hogy az élenjáró munkát, a magasabb termelési eredmények elérését megfelelő élenjárás kell, hogy kövesse a fogyasztásban is.

„Az Októberi Forradalom 4. évfordulójára” írt cikkében V. I. Lenin írt arról, hogy a szocializmust felépíteni és a kommunizmusba elvezetni „nem közvetlenül kezdeményezéssel, hanem a nagy forradalomban az egyéni érdekeltség, a költségvetési elszámolás alapján született kezdeményezés segítségével lehet. . .”

Következésképpen az anyagi érdekelttség elvének megvalósítását Vlagyimir Iljics összekötötte a szocialista vállalatvezetés alapvető módszerével – a *költ-*

ségvetési elszámolással. A költségvetés – olyan tervszerű módszere a gazdálkodásnak, mely megköveteli a ráfordítások pénzügyi formában történő összevetését a gazdálkodási tevékenység eredményeivel, az üzemek ráfordításának megtérülését azok jövedelme terhére, biztosítva a gyártás rentabilitását és az eszközök gazdaságosságát. A költségvetés ily módon úgy épül fel, hogy gazdaságilag, anyagilag készítse az üzemeket és az egyes dolgozókat arra, hogy maximálisan használják ki a rendelkezésükre álló tartalékokat a termelés fejlesztésére és tökéletesítésére, a kibocsátott termékek minőségének növelésére.

A költségvetési elszámolás szükségességét V. I. Lenin összekapcsolta a szocialista termelés és mindenekelőtt az árutermelés meglétének, fejlődésének *közgazdasági* feltételeivel. Meghatározván a gazdasági építés perspektíváit a hadikomunizmusról az új gazdasági politikára való áttérés kapcsán, Lenin az alábbiakat írta: „Az ügynek átállítása az úgynevezett költségvetési elszámolásra elkerülhetetlenül és elválaszthatatlanul kapcsolódik az új gazdasági politikához és a közeljövőben ez a típus elkerülhetetlenül túlnyomóvá, ha nem éppen kizárólagossá válik.”

Az anyagi érdekelttség elvének megvalósításával és a költségvetési elszámolás széles körű bevezetésével egyidejűleg V. I. Lenin feltárta azon, a szocializmusban fontos szerepet játszó *erkölcsi ösztönzőket*, melyeket az új termelési viszonyok, együttműködési viszonyok és a kizsákmányolástól mentes dolgozók szabad kölcsönös segítése eredményeznek, és melyeket leginkább a szocialista versenyben találhatunk meg. V. I. Lenin úgy tekintette a szocialista verseny megszervezését, mint a párt és kormány egyik legfontosabb feladatát. Már az első kommunista szombatokon ezt nagy tisztelettel említette és egy új fordulat kezdetének tekintette „gyökeresebb, döntőbb mint a burzsoázia megdöntése . . .”

Az első szombatoktól a kommunista munkamozgalomig, ez a szovjet nép alkotó kezdeményezésének alapvető útja. Az anyagi és erkölcsi ösztönző ötvözése az az út, amely biztosítja a szocialista termelés folyamatos fejlődését és tökéletesedését, ennek következtében az ország védelmi képességére szolgáló gazdasági alapok megerősödését is.

Ezek a V. I. Lenin által kidolgozott gazdasági vezetés alapvető elvei.

Ugyanakkor a gazdasági vezetés lenini elvei a legutóbbi időkig nem kerültek megfelelő módon elsajátításra és alkotó fejlesztésre országunk gazdasági politikájában. Nem ritkán tekinteten kívül hagytuk a szocializmus objektív gazdasági törvényeit, az anyagi érdekelttség elve elferdült, a költségvetési elszámolás sok vállalatnál formális jelleggel bírt. A népgazdasági vezetésben az adminisztratív módszerek váltak uralkodóvá.

Mіндеzt mindenekelőtt objektív tényezők magyarázzák. Közeledett a második világháború és az arra való felkészülés másféle gazdálkodási formákat követelt meg. A bonyolult nemzetközi helyzet, egész sor európai országnak a fasiszták által történő elfoglalása, a második világháború kezdete felgyorsította a centralizáció folyamatát a gazdasági életben.

A Nagy Honvédő Háború eddig nem látott erőfeszítéseket és az ország összes tartalékainak mobilizációját követelte meg az ellenség szétzúzására. A gazdasági irányítás kolosszális centralizációja, az egyes feladatok végrehajtására koncentrált összes erőfeszítésnek köszönhetően rövid idő alatt hatalmas hadiipart sikerült létrehozni. Ez szolgált anyagi bázisul a szovjet népnek a hitleri Németország felett aratott győzelméhez.

A centralizált adminisztratív gazdaságvezetés megerősítése szükséges volt az első háború utáni években is.

Ugyanakkor azok az egyetlen lehetséges és hatékony gazdálkodási formák, amelyek a háború előestéjén, annak során és az azt követő első években érvényesültek, később már nem feleltek meg a gazdasági fejlődés eredményeinek. Az 50-es években minőségi változások következtek be a szovjet gazdaságban. Ezek lényege az, hogy a szocialista gazdaság magasszintű fejlődése lehetővé tette annak minden irányban történő egyenletes fejlesztését, új feltételek keletkeztek a szocializmus közgazdasági törvényszerűségeinek érvényesítésében.

Gazdasági életünk fejlődésének jelenlegi periódusát az egyre növekvő mértékű termelés, a beruházások mennyiségének növekedése, a gazdasági kapcsolatok kibővülése és bonyolultabbá válása, a tudományos-technikai felemelkedés ütemének felgyorsulása jellemzi. Csupán a 7 éves terv évei alatt 5500 hatalmas állami vállalat épült fel. A társadalmi termelés méretei a jelenlegi 7 éves terv során még tovább növekednek.

A tudományos-technikai forradalom napjainkban olyan kérdéseket helyez előtérbe, mint a műszaki színvonal, a termékek minősége és megbízhatósága, valamint azok alkalmazásának hatékonysága.

Legnagyobb eredményt ezen feladatok végrehajtása során csupán olyan gazdasági vezetési módszerekkel lehet elérni, melyek helyesen tükrözik a kommunizmus anyagi-, műszaki bázisa megteremtésének adott időszakra viszonyított objektív termelés-fejlesztési tendenciáit.

Jelenleg újra problémává vált nemcsak a termékek előállítása, de azok értékesítése is. Korábban az iparosítás éveiben, a háborús években és a népgazdaság helyreállításának időszakában a szocialista piacot a deficités árugazdálkodás jellemezte. Az alapvető feladatot ebben az időszakban az jelentette, hogy minél többet termeljünk, biztosítva ez által a magasfokú gazdasági fejlődést, a lakosság fizetőképességének kiegyenlítésére. Ezen feltételek között a központi adminisztratív népgazdasági vezetési módszerek bizonyos tekintetben igazolták önmagukat.

A jelenlegi szovjet termelőeszköz és fogyasztási piac egészében véve a telítettség képét mutatja: az üzemek és a lakosság szükségletei a termékek többsége vonatkozásában biztosítottak. Természetesen a minél több termék létrehozásának követelménye továbbra is megmarad, mert a szocializmus célja a lehetőségek szerint a társadalom minden tagja szükségletének egyre teljesebb minden oldalú kielégítése.

A piac jelzett helyzete új oldalról veti fel a termelés és fogyasztás kölcsönhatásának kérdését.

Az üzemek az új feltételek között a korábbinál sokkal inkább kell, hogy gondoskodjanak termékükről, különösen azok minősége tekintetében, a lakosság szükségleteinek megfelelően és operatívan kell reagálniuk annak változásaira. A termelés mennyiségének növekedésével egyidejűleg, a fogyasztás növekedésével különösen aktuálissá válik struktúrájának problematikája.

A szocialista vállalatvezetés formái és módszerei a társadalom részéről, valamint azok gazdasági hatalmának köre ezen feltételek között nem maradhatott olyan, mint az a gazdasági fejlődés korábbi szintjén volt. V. I. Lenin tanította, hogy a gazdasági vezetés szervezeti és tervgazdasági módszerei és formái nem adóttak egyszer és mindenkorra, elválaszthatatlanul kapcsolódnak a termelőerők és a termelési viszonyok fejlődéséhez. Ha ezt az objektív gazdasági

szükségesség diktálja, amennyiben a gazdálkodás régi formái és módszerei kimerültek és nem felelnek meg az új feltételeknek, úgy azokat újakra kell felváltani.

Támaszkodva ezen lenini megállapításra, pártunk az októberi (1964) és az ezt követő SZKP KB plénumain, a XXII. Kongresszuson kidolgozta országosan a gazdasági élet vezetésének tökéletesítéséhez szükséges tennivalókat. Az új gazdasági rendszer a gazdasági vezetés lenini elveinek alkotó módon történő alkalmazása és fejlődése mintájául szolgál. Figyelembe veszi közgazdasági politika bevezetését a szocializmus gazdasági törvényei mély ismeretének és kihasználásának alapján, ötvözi a központi irányítást a széles körű demokratizálással, a gazdasági önállóság bővítését és az üzemi kollektívák kezdeményezőkézségét, a tervezés gyökeres javulását, az üzemek anyagi érdekelttségének növelését és az egyes dolgozókat is, a termelés eredményeinek függvényében, a teljes költségvetési elszámolásra történő áttérést.

A népgazdaság vezetésének gazdasági módszerekre történő határozott áttérése – az országunkban bevezetendő gazdasági reform fő sajátossága.

„Lényegét tekintve következetesen szocialista, kifejezve a szocializmus megfelelő gazdasági kapcsolataira való áttérés szükségességét, a termelőerők fejlődése jellegének és szintjének megfelelően a gazdasági reform a gazdaságirányítás újszerű megközelítését jelenti. Ennek lényege abban áll, hogy erősödik a gazdasági vezetési módszerek szerepe, tökéletesedik az állami tervezés és kibővül az üzemek gazdasági önállósága és kezdeményezőkézsége, minden oldalúan bevezetésre kerül és tökéletesedik a költségvetési elszámolás” – így fogalmazza ezt meg az SZKP KB-ának a „Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójára” írt tézisei.

Napjainkban csupán az ipar területén az új rendszerben 16,5 ezer üzem dolgozik. Ezekre esik az ipari termelés össz volumenének kb. a fele és a jövedelem 60⁰/₀-a. Az új rendszerre áttért a Honvédelmi Minisztérium sok vállalata is. Mindezek sikeresen dolgoznak, növelik termelékenységüket, törekednek a gyártó kapacitás hatékonyabb kihasználására, a munkatermelékenység növelésére, a gyártás rentabilitásának emelésére. Folyó év során az új gazdasági rendszerre áttértek a Honvédelmi Minisztérium más vállalatai is.

Az új gazdasági irányítás formái biztosítják gazdaságunk magas fejlődési ütemét. Ezek a sikerek megbízhatóan garantálják az ország védelmi képessége gazdasági alapjainak megerősödését, a Fegyveres Erők további felszerelését a legmodernebb és tökéletesebb haditechnikával és a fegyveres harc más eszközeivel. „A gazdasági fellendülés jelentős mértékben meghatározza az ország védelmi képességét is és hatásukat a nemzetközi helyzet fejlődésére, a béke és szocializmus ügyének érdekében” mondta L. I. Breznyev elvtárs a moszkvai kommunisták XIX. Konferenciáján.

A szocializmus gazdasági törvényeinek ismeretére támaszkodva, a Kommunista Párt kidolgozza és megvalósítja azon konkrét tevékenységeket, melyek biztosítják a szocialista termelés lehetőségeinek maximális kihasználását a Szovjet Hadsereg és Haditengerészeti Flotta technikai bázisa állandó tökéletesítésére.

A gazdasági építés tudományos vezetése a lenini gazdasági vezetés elvei alapján lehetővé teszi a pártnak, olyan gazdasági ágazatok gazdasági hatékonyságának és perspektivikusságának helyes figyelembevételét, amelyek döntő jelentőséggel bírnak az ország védelmének erősítésében. Biztosítva az utóbbi években a rakéta építés, rádióelektronika, nagytisztaságú fémek, polimerek és más

anyagok gyártását, valamint a hatalmas fejlődést, a párt szilárd bázist teremtett új haditechnika és fegyverzet gyártásához.

Az SZKP KB szeptemberi Plénumának határozata, a gazdasági építés lenini elveinek logikus folytatása és fejlesztése alapján a szocialista gazdasági vezetés lenini módszereiben napirendre tűzte azon elméleti és gyakorlati problémákat, melyek jelentős szereppel bírnak az ország védelmi képességének megerősítésében is. Különös aktualitásra tett szert a államszervezet különböző tagozatainak irányításában, a tudományos módszerek tökéletesítése, a tudományos irányítás elsajátítása a szó széles értelmezésében.

Ez a probléma egyenes és közvetlen kapcsolatban áll Fegyveres Erőinkkel is, ahol állandóan folyik a csapatvezetés további tökéletesítése. Hisz a haditechnika és a hadtudomány nem áll egyhelyben, hanem állandóan fejlődik. Ez megköveteli a katonai és politikai kiképzés megszervezésének állandó tökéletesítéséről való gondoskodást a csapatvezetésben, valamint a korszerű harc lefolytatásához szükséges fegyveres erők szervezeti szerkezetének kialakításában is. A dolgok valóságos tudományos megközelítése megköveteli a csapatok bonyolult anyagi, technikai és egészségügyi biztosítási feladatainak megoldása során a tervezés és gazdasági ösztönzés új rendszerének bevezetését, a katonai építő szerveknél és a HM üzemeiben, valamint a katonai kereskedelemben.

A gazdálkodás lenini elveinek és módszereinek alkotó alkalmazása, figyelembe véve a hadsereg és haditengerészet sajátosságait, a csapatok magas fokú kiképzésének és azok harcckészültségének biztosításában elengedhetetlen feltétel.